

izhaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Izšel dnevno razen nedelje,
sobot in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2067 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2067 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

ETO-YEAR XXVII. Črna lista je 50.00. Chicago, Ill., petek, 19. januarja (January 19), 1934. Subscriptions \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 14

Komentarji

Kako visok je plot čez vse svete
ustave?

Pred nekaj dnevi je Prosveta objavila vest, da bo ameriška socialistična stranka začela energično kampanjo za nov amandment federalne ustave, ki bi omogočil socialno zakonodajstvo. Zdrženih državah. Brez tega amandmenta je vse delo za boljše in res kaj vredno izboljšanje socialnih in ekonomskih pomena. Naj pridejo še letos sami socialisti v kongres in sprejmejo najboljši program socializacije, ta program brez pomena, kajti vrhovno zvezno sodišče ga bo razveljavilo na temelju neustavnosti. Privatna lastnina merilnega pitla je zajamčena v federalni ustavi in še posebej v vsaki državni ustavi; vse pravice privilegij privatnih kapitalistov so garantirani v konstituciji. Roosevelta, ki se je lotil razne reforme kapitalističnega sistema, nenehoma opozarjajo na to. To in to ni ustavno! Pa niti ustava — drži se ustave! Ustava je sveta in nedotakljiva! Vrhovno sodišče, ki je pred letom obravnavalo prvi zakon o območju "new deala" — dve leti moratorij za prve vknjižbe v Minnesoti — je z enim glasu večine privolilo v ustavnost zakona, toda s pogojem, da moratorij le "časna olajšava". Ta odlok je silno razburil liberalistične Burbonce. Čikago Tribune, glasilo najbolj začetnih Burboncev, je resno objavilo vrhovno sodišče: "Do in ne dalje!" ...

Če bi si mislilo, kaj bi se zgodilo z resnično revolucionarno socialistično in ekonomskimi ukrepi, ki bi bili sprejeti za trajno — ne le za čas — ustavo revolucionarno amandirana.

Kako pa naj bo ameriška ustava revolucionarno amandirana? To isti poti, po kateri je bila hibicija ovržena! Ako ameriški delavci in farmerji hočejo revolucionarno spremembo, jo imajo v enem letu. A najj morajo hoteti; najprej morajo znati, kaj hočejo.

Ustava, ki jo kapitalistični burbonci imajo za najsvetejšo stvar pod soncem, je samo toliko sveta, kolikor jo trpi večina delavcev — nič več. Večina lahko svoje novo ustavo in sprejmejo novo — in če se bodo poburbonci uprli, bodo oni rešili ustavo!

Obupavanje nestrpnosti in nemirnosti, da je ustavna rešitev nemogoča, ne dokazuje ničesar. Vse je mogoče! Baš danes v dobi velike ekonomske krize in zmešnjav, ki jih povzroča Rooseveltov krparski eksperiment, vidimo, da je potrditev milijonov Američanov na koncu; kakor hitro bo fial Rooseveltovega programa o tem milijonom, bodo prišli na vse.

Ustava ne bo vredna nič, ko bo spoznajo, da je za njih nevarna.

Političnost zavednih delavcev in farmerjev, da razširjajo propagando vseh koncilov in krajev, na katerih bodo milijoni nezavednih čim prej to spoznali.

Če morda pošlje armado v Posarje.

Posarje, 18. jan. — Svet Lige delavcev, ki tu zbora, se bavi s tem, da Liga pošlje mednarodno policijo v dolino Saar za razoroževanje plebsit v prihodnjem letu. Plebsit ima na sebi versajške pogodbe od leta 1918, ki jih je Posarje priključil. Ameriški ali pride nazaj pod ameriško ali ostane pod upravo narodov kakor je danes. V Posarju je danes silna nacionalna propaganda in nasprotje Hitlerjevega režima pravilno da bi vsak plebsit v teh

KAKO VELIKI PROFITARJI NAVIJAJO CENE

Blago je veliko dražje kakor upravičujejo višji proizvodni stroški.—Douglas za konzumski department

Washington.—Stavka konzumentov proti tekočemu profitarstvu je menda edina remedura. Tega mišljenja je poljedelski tajnik Wallace, ki pravi, da so konzumentje kakor bogovi, ki počasi pa sigurno meljejo. In kadar bodo premleli dovolj, se bodo profitarstvu uprli s stavko. Vlada je proti temu menda brez moči, da "new deal" naglašata tudi "primerne" cene.

Poljedelski department je tedni objavil nekaj števil, ki prikazujejo lakomnost profitarjev. Profitarstvo je vzelo kakor v najbolj prospernih časih med vojno. Zanjejo ga podjetniki in veletrgovci. Mali trgovec, pravi Wallace, je prav tako pritisnjen ob steno kakor konzument. Sploh ima vlada dosti pritožb od malih trgovcev, ker je ogrožen njih obstoj radi velikega zvišanja cen v trgovini na debelo. Department oziroma AAA naveda nekaj primer nečuvnega profitarstva.

Hišni predpasniki so se med marcem in oktobrom na primer zvišali za 22c. Producerski stroški radi NRA in radi procesne davka so narasli le toliko, da upravičujejo zvišanje cen za 16c. Na račun nove igre podjetniki torej zaslužijo šest centov več pri predpasniku kakor so prej.

Plave delovne hlače so se v isti dobi podražile za 37.5%. Večji producerski stroški bi upravičevali zvišanje za okrog 21%.

Največji profitarji pa so tovarnarji za električne naprave, posebno manjših kosov. Stenske spojnice (switches) so na primer podražili 114%; 85% tega zvišanja je golo profitarstvo. Porcelanaste kljuko so podražili 110% in od tega zvišanja pobašejo 79% v svoj žep. Slično so zvišali tudi tucate drugih predmetov.

Galvanizirane kablice (pails) so podjetniki podražili 63% ali 42% več kakor znašajo višji producerski stroški. Pohištvo se je podražilo za 63%, producerski stroški so narasli pa le za 15 odstotkov. Zvišanje cen za obuvale je polovico previsoko.

To je le nekaj primerov. Na splošno profitarstvo cvete kakor že ni od svetovne vojne. Zadnji jesen je vlada začela grmeti proti temu, ampak je ostalo le pri grmenju. Podvzela ni nobenega koraka, da bi stopila profitarjem na prate. Pač zadnji teden je pomožni administrator White, desna roka Johnsona, pričel s preiskavo, od katere pa je pognal zastopnike konzumentov. Ostalo pa bo najbrž le pri preiskavi.

Profesor Paul H. Douglas, šef biroja NRA za ekonomske študije, je prišel do zaključka, da je potreben nov vladni department, department konzumentov, ki bi gledal na interese odjemalcev. Konzumskemu tajniku bi on dal večjo besedo pri določanju kvalitete in cen potrebščinam.

Kolikor se konzumentov tiče, je "new deal" komplet "flop" ali fiasko. Profitarstvo je po mnenju poljedelskega tajnika že tako razvilo, da ovesla in gotovo pa zadržuje v grobi vladni program, ker izpodjeda kupno silo. Douglas pravi, da bi bil temu kos le nov department, ki bi bil posvečen vprašanju cen in kvalitosti. To bi mogoče nekaj pomagalo, profitarstva pa bi ne ustavilo, dokler je profit glavni cilj biznisa.

razmerah največja farsa. Nemčija je odklonila vsako sodelovanje pri pripravi plebsita.

2000 mrtvih, 10,000 ranjenih v Indiji

Največje potresno razdejanje v zgodovini Indije. Mrlič leže kar kupoma

Kalkuta, Indija, 18. jan.—Prava slika posledic strašnega potresa pred tremi dnevi v severnem delu Indije šele zdaj prihaja v javnost. Danes se domneva, da bo število ubitih preseglo 2000 in ranjenecv je najmanj 10,000.

Obiskovanje razdejanih provinc je mogoče le z aeroplani, kajti ceste in železnice so dočela uničene. V gostih naseljih, večinoma vaseh, leže mrlič kar kupoma in na tisoče ranjencev umira žeje in lakote, ko se ne morejo premakniti iz razvalin in pomoči ni od nikoder. Po večjem delu razvalin razsaja ogenj in mnogo ljudi je zgorelo. Na drugi strani je veliko število žrtev utonilo, ko se je po potresu razpočila zemlja in so vrelci vode pridrli na dan ter zalili doline in široke ravnine.

Provincia Bihar je silno prizadeta. Indijske oblasti so šele včeraj dobile zvezo z nekaterimi nesrečnimi kraji in poslane tja šotore, živež in zdravniško pomoč.

Vlada navalila na voditelje voznikov

Justični department aretiraj 17 članov radi "raketirstva". V ozadju so stavke in unijske kampanje

Philadelphia.—(FP)—Zvezni justični department je tukaj aretiraj 17 vodilnih članov transportnih unij, v glavnem voznikov trakov. Med njimi je tudi Frank McGlone, okrožni organizator Intl. Brotherhood of Drivers and Teamsters unije. Vsi so obtoženi "raketirstva" in motenja meddržavne trgovine.

McGlone in dva druga unio-nista so bili izpuščeni pod varščino \$5000 vsak, ostalih 14 članov pa pod \$2500.

Po izjavi McGlona, kar je potrdil tudi predsednik unije avtnih izvoščkov H. F. Galbraith, je vse skupaj omreženje. V zadnjih par mesecih so unije razvile veliko kampanjo in pridobile tisoče voznikov. Militantna kampanja je dobila svoj višek v generalni stavki voznikov ob novem letu, ki je pretresla privilegiranje in izkoriščevalce prav do mozga. Sploh je bilo mesto v zadnjih par mesecih pozorišče nešteti stavk.

V to "unijsko gnezdo" je justični department poslal nekega detektiva, ki je baje izvohal v unijah voznikov — raketirstvo. Kolikor je mogoče razvideti, to "raketirstvo" obstoji v ne preveč nežni taktiki, ki so jo aretiranci vodili pri organiziranju voznikov. In da se temu napravi konec in ubije kampanja ter militantnost, je justični department priredil ta pogrom.

Za njim se po izjavi McGlona skrivajo podjetniki, ki se tudi ne poslužujejo preveč nežnih sredstev, da preprečijo organiziranje voznikov. Intimidacija je njihov glavno orodje, kakor je rekel unijski odvetnik M. J. Matta. Na eni strani je intimidacija "raketirstvo", na drugi ne.

Matta je rekel, da je aretacije ne bodo ustavile unijske kampanje in da bo unija dokazala, da so pravi kršilci zakona med podjetniki, ki nečejo delavcem priznati pravice do organizacije.

Stavka avtnih izvoščkov je bila končana te dni. Zmagali so na celi črti in jim je družba priznala vse zahteve.

Poplava v Angliji: šest mrtvih

London, 18. jan. — Valed velikega deževja in nagle kopnitve snega so nastale obsežne povodnje, zlasti na kotskem. Šest oseb je izgubilo življenje po prvih vestih.

PODRŽAVLJENJE GOZDOV PRIHAJA V OSPREDJE

Avtor pravi, da bo Amerika postala goščava, če tega ne storijo.—Lesni baroni dobro usidrani v Washingtonu

Washington.—(FP)—Amerika mora prevzeti gozdove v svojo posest in oskrbo ali pa bo v dogledni bodočnosti postala druga Mehika, Kitajska (ali pa primorski Kras), pravi Robert Marshall, avtor knjige "The People's Forests."

Kljub izborni gozdni službi, katero je vlada razvila v zadnjih 25 letih, ni s tem preprečila uničevanja gozdov in zemlje na debelo. Pod privatnim lastništvom je to sploh nedosegljivo, po mnenju avtorja.

Vsako leto je uničenih valed alabega gozdarstva, ki stremlje za profitom, 36 milijonov akrov gozdov in gozdnega sveta. In to kljub vsemu nadzorstvu s strani zvezne vlade.

Lesne družbe uničujejo gozdove po svinjako in kar ostane, navadno uniči požar, delo pa dokončajo deževni nalihi, ki izperejo zemljo do skalovja. Milijone akrov sveta, na katerem so nekdaj šopirili mogočni gozdovi, so žalostna priča uničevanja. Če pokrajine, posebno v bolj goratih državah, so spremenjene v kras. Skalovje in kamenje je vse, kar je ostalo od nekdanj bogatih pokrajin. In to uničevanje raste od leta do leta—vsako leto za 36 milijonov akrov.

Da se odpravi to uničevanje, je edini izhod, da pridejo gozdovi v popolno last in oskrbo zvezne vlade. Pod svojo upravo bi skrbela za smoteno sekano gozdov, kar bi preprečilo gozdne požare, vsaj pa jih držalo na minimumu, ter izpiranje zemlje, ki je nenadomestljiva.

Marshall argumentira za takojšnjo socializacijo 240 milijonov akrov gozdov in ostalih 160 milijonov akrov pa stopnjema. Ker je konfiskacija nemogoča pod sedanjo ustavo, je Marshall za to, da vlada odkupi lastnike, čeprav so gozdove dobili večinoma zastonj, bodisi s poštenim ali nepoštenim potom. Po njegovi oceni bi v ta namen rabila eno milijardo 17 milijonov dolarjev. Ker smo se zadnje čase navadili računati v milijardah, ni to tako velika vsota.

Boj o tem vprašanju se bo bil v kongresu v bližnji bodočnosti. Do tega bo mogoče prišlo že v tekočem zasedanju, ko pride pred kongres poročilo in priporočilo Copelandovega odseka, ki je naklonjeno podržavljenju gozdov. Marshall je mnenja, da je skupno akcijo vseh elementov, ki so temu naklonjeni, stvar izvedljiva kljub dobri pripravljenosti in veliki denarnici lesnih baronov.

In lesni baroni so dobro pripravljeni. Usidrani so strateški na vseh pozicijah NRA, ki imajo opraviti z lesno industrijo. William Compton, glavni tajnik Narodne asociacije lesnih podjetnikov, je na primer Johnsonov asistent. E. A. Selfridge, organizator te asociacije, je pomožni administrator NRA in ima v rokah lesno industrijo.

Axel H. Oxholm, Hooverjev šef sekcije v trgovinskem departmentu za to industrijo, ima posebno nalogo, da napravi privatno izkoriščanje gozdov bolj produktivno. Vlada ga je postavila v sporazumu z lesnimi baroni na čelo gibanja za naseljevanje tako zvanih "parobkar-skih rančev"—delavcev, ki kmetujejo med štorimi ali parobki in so delno zaposleni v gozdovih. Na ta način pridejo lesni baroni tudi do cenjenih delavcev oziroma so njih plače tako nizke, da se morajo njih družine ukvarjati tudi s obdelovanjem zemlje.

Poleg teh pivotno usidranih

Nova stavka rudarjev na antracitu v Penni

Cappellini aretiran radi "zlobnega naganjanja". Stavka zna biti resna afera

Wilkes-Barre, Pa.—(FP)—V tem okrožju je zopet izbruhnila rudarska stavka pod vodstvom nove, United Anthracite Miners unije. Stavkovnemu klicu se je odzvalo okrog 60,000 rudarjev, med temi tudi več krajevnih unij UMW, ki so proglasile praznik.

Za stavko so se izrekli delegatje, 500 po številu, na izredni konvenciji. Voditelji unije pravijo, da bo raztegnjena na vse antracitne polje in da se bodo rudarji borili "do zadnje kaplje krvi," kakor je rekel Cappellini, predsednik nove unije, ki je bil prvi dan aretiran in vržen v ječo radi "zlobnega naganjanja."

Za stavko je odgovoren zvezni delavski odbor. Zadnjič je rudarjem obljubil, da bo njih pritožbe pravično in naglo rešil ter jim dal tudi priliko, da glasujejo, pod katero unijo hočejo biti. Na podlagi teh obljub so se rudarji vrnili na delo.

Odbor, v katerem je tudi John L. Lewis, je vse skupaj porinil v pravno antracitnemu odboru, v katerem imajo operatorji tri zastopnike, UMW pa tri. Ko so člani nove unije videli, da so bili zopet potegnjeni, so odglasovali za novo stavko.

Penn Anthracite Mining Co., ki v tem okrožju obratuje osem rogov, je šla takoj na državno sodišče in prosila za injunkcijo proti piketiranju. Podvojena je bila tudi državna milica.

Kuba menja predsednika dnevno

Havana, 18. jan. — Carlos Hevia, ki je bil včeraj zapričen za provizoričnega predsednika Kube, je sinoči podal ostavko in Fulgencio Batista, vrhovni poveljnik armade, je takoj imenoval polkovnika Carlosa Mendeto za novega predsednika. Mendeta je že peti predsednik Kube od 12. avgusta 1933, ko je bil Machado strmoglavljen. Mendeta je nacionalist in konservativec.

Spet dva komunista obglavljena v Nemčiji

Berlin, 18. jan. — Včeraj je bila v Dessau, v državi Anhalt, prva eksekucija s sekuro v 50 letih. Obglavljena sta bila dva komunista, ki sta bila obtožena uboja nacije zadnje pomlad. V zaporih omenjenega mesta čaka še 10 komunistov na sekuro.

Belgija bo plačala svoj dolg Ameriki z revaluiranimi dolarji

Bruselj, 18. jan. — Belgijska vlada misli, da je zdaj ugoden čas za poravnanje vojnega dolga Ameriki, ko bo dolar polovico cenejši. Vlada predlaga notranje posojilo v vsoti deset milijard frankov za javna dela in plačilo dolga Ameriki.

Nemški protivojni pisatelj obsojen

Berlin, 18. jan.—Pisatelj Arnold Friedrich Vieth, čigar protivojne novele so mu prinesle slavo po vsem svetu, je bil obsojen na 30 mesecev zapora zaradi "veleždaje".

Čikaška policija dobi jopiče proti kroglam

Chicago.—Mestna policija bo opremljena z neprodalnimi jopiči, ki odbijajo krogle. Policijski šef je odredil nakup teh jopičev. Neprodalni jopiči tehtajo enajst funtov in stane okrog \$50.

Ljudi gradijo lesni baroni tudi mogočno lobijo, ki bo pobijala načrt za podržavljenje gozdov. So to Weyerhaeuserjevi in Long-Bellevi interesi, ki dominirajo lesno industrijo.

V tem boju bo Marshallova knjiga, ki je privatno tiskana in stane dva dolarja, igrala večjo vlogo.

ROOSEVELT RAZOROŽIL OPOZICIJO V KONGRESU

Justični tajnik je izjavil, da je podržavljenje zlate rezerve ustavno

Washington, D. C., 18. jan. — Opozicija konservativnih republikancev in demokratov v kongresu, ki so računali z neustavnostjo Rooseveltove valutne reforme in zasežbe zlata, je bila včeraj precej zrahljana, ko je justični tajnik Cummings izjavil, da akcija vlade popolnoma soglašata z ustavo.

Cummings pravi v pismeni izjavi, da se je predsednik dobro informiral o legalnosti svoje reforme v okviru ustave predno je prišel z njo na dan. Kongres ima popolno oblast, da regulira denarno stanje Združenih držav in Rooseveltova revizija zlatega standarda in federalni monopol zlata spadata v to "reguliranje".

Senator Glass, demokrat iz Virginije, še vedno ne verjame, da ima kongres to oblast po ustavi. Rekel je, da pojasnilo justičnega tajnika ga še ni prepričalo in njegova sodba, da vlada namerava "oropati ljudstvo", ostane nespremenjena.

Načrt za revalvacijo dolarja in nacionaliziranje denarnega zlata je še vedno v odsekah obeh kongresnih zbornic, kjer se vrše napete razprave. Opozicija akcijo na vse načine načrtu modificirati in amandmentov kar mr-goli v obeh zbornicah.

Oddaja privatnega zlata

Čikažani sami oddali za pol milijona dolarjev zlata in certifikatov

Chicago.—Ves dan v sredo so Čikažani nosili v banke cekine in jih zamenjali za papir kakor zahteva vlada. Večino teh cekinov so ljudje hranili že leta in leta za spomin. Kakor poročajo listi, je bilo v teku dneva izmenjanih za \$100,000 zlatih novcev in za \$400,000 zlatih certifikatov.

Milwaukee, Wis.—Tovarnar George J. Meyer je končno oddal svoj zaklad cekinov v vrednosti \$90,000. Stori je to s protestom in zahtevo, da mora dobiti svoje zlato nazaj, če vrhovno sodišče razsodi, da je Rooseveltova akcija neustavna. Meyer je prej izjavil, da se bo rajši dal zapreti, kakor da bi dal svoj zlati zaklad iz rok, a se je vendarle premislil.

Amerika bo pomagala Rusiji v vojni z Japonci, pravi Herriot

Pariz, 18. jan. — Bivši francoski premier Herriot je včeraj dejal pred zborničnim odsekom za zunanje zadeve, da bodo Združene države pomagale sovjetom, ako se zadnji zapletejo v vojno z Japonsko. Zmaga bo na strani one sile, ki bo imela največ bojnega materiala, meni Herriot.

Legislatura zavrgla nakupni davek

Charleston, W. Va.—Nižja zbornica legislature je a 45 proti 28 glasovi zavrgla predloga za davek na blago (sales tax). Za ta davek so močno agitirali lobisti Standard Oil in javnopravnih družb, ki se bodo zdaj najbrž koncentrirali na senatno zbornico, kjer imajo več vpliva.

Proti temu davku so v W. Virginiji vodile večjo kampanjo delavske organizacije. Nasprotje mu tudi zvezni senator Neely, ki je nekakšen progresivec.

Bomba razdejala stan progresivnih rudarjev

Springfield, Ill.—V četrtek se je razletela dinamitna bomba v stanu lokalne unije progresivnih rudarjev v Kincaidu. Hiša je deloma demolirana in vse šipe so pobite. Rosednja pošlopja so tudi prizadeta.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLASIS IN LASTNINA SLOVENSKA
NARODNE POSOPNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodna: za Zdravstveno (Ivan Či-
n) in Kanado \$4.00 na leto, \$5.00 na po-
lta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cleve-
land \$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta; za in-
termedijne \$6.00.
Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$5.00 per year,
Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign
countries \$8.00 per year.

Cena oglasa po dogovoru. — Naklada se ne
vrača.

Advertising rates on agreement. — Mean-
script will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-69 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Datum v oglepu, na primer (Dec. 31,
1933), poleg vsakega imena na naslovu po-
pomeli, da vam je s tem datumom potekla
naročnina. Prosimo, da pravočasno, da se
vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Povratek v stari kraj

Chicago. — Gde. Paula Ber-
ger iz Trsta, ki je zadnje po-
lejte prišla sem na obisk svetovne
razstave in potem se je tu za-
mudila — bila je osem mesecev
v Chicagu — je ta teden odpoto-
vala nazaj v svojo staro domo-
vino. Miss Berger, ki je nečak-
inja br. Pavla Bergerja, je od-
potovala s avtobusom in do New
Yorka jo spremlja Ana Beni-
ger, njena sestrična. Med
potjo se ustavi v Pennsylvani-
ji, kjer obiščeta sorodnike in
posetili bosta tudi Washington,
D. C.

Novi grobovi v starem kraju

Stump Creek, Pa. — Ivana
Rehar je prešla žalostno vest,
da je v Knežaku na Notranj-
skem umrla njena mati Helena
Marinčič, roj. Lipec, v starosti
83 let. V Ameriki zapuščala ene-
ga sina v Pueblu, Colo., v Penn-
sylvaniji pa tri hčere.

Crafton, Pa. — Jakob Škerl
je bil obvečen, da je v Kožlju-
ku pri Rakeku na Notranjem
umrl njegov oče Pavel Škerl v
starosti 82 let. Zapuščala vdova,
štiri sinovi, tri hčere, 27 vnukov
in tri pravnuki.

Umrli so

Cleveland. — Umrl je Frank
Kočevar, star 69 let in doma iz
Rožnega dola pri Doberničih. V
Ameriki je bil 40 let in zapuščala
štiri odrasle otroke. — Umrla je
Mary Bizjak, prej omožena
Murnik in roj. Azman, stara 62
let in doma iz Brezja na Gorenj-
skem. Tu je bila 45 let in zapu-
ščala moža.

Greensburg, Pa. — Tu je u-
mrila Pepa Gorenje, stara 54 let
in doma iz Drame pri St. Jer-
neju na Dolenjskem. Zapuščala
moža in dve hčeri, v starem kra-
ju pa 95-letnega očeta in tri se-
stre.

Gasilci krivi smrtne nesreče?

Cleveland. — Pokojna Ange-
la Labuda bi bila najbrž rešena
iz ognja, ki ji je arzel življenje
zaditjo nedeljo ponoči, če bi bili
gasilci, ki so prišli gasit gorečo
hišo, treznej in bi vedeli kaj de-
lajo. Sosedje pričajo, da so bili
gasilci večinoma pijani in ne-
sposobni za svoj posel.

Pri šolanju gledajo na cente

Washington. — Amerika iz do-
be 1930-1933 je smatrala šolstvo
za najmanj vredno javno funk-
cijo. Številke zveznega prosvet-
nega biroja kažejo, da obla-
sti najprej mahnejo po šolskih
izdatkih, ki so se leta 1932 in
'33 znižali za 22% na učenca za
delež na splošno.

Lansko leto je Akron znižal te
stroške za eno tretjino, prav to-
liko tudi San Antonio, Tex. Ško-
raj toliko so se tudi "podvzivali"
New Bedford, El Paso, Tex., in
Grand Rapids, Mich.

Učitelji imajo dobiti na za-
ostalih plačah nad 40 milijonov,
največ v Chicagu, v mestu "sto-
letnega napredka."

Casopisni magnati proti novemu
amendamentu

Lake Placid, N. Y. — Orga-
nizacija časopisnih magnatov v
tej državi je poslala resolucijo,
v kateri nasprotuje sprejetju
zveznega amendmenta za
odpravo otroškega dela. Casopisni
magnati so največji izkoriščevalci
otrok. So pa toliko hinavski, da
pravijo, da se pote-
gujejo za "interese dečkov in
staršev." Amendmentu naspro-
tujete tudi M. Smith in Nicholas
Murray Butler.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Iz mojih zapiskov

Milwaukee, Wis. — Zagovorniki
kapitalističnega sistema kaj radi
povdarjajo potrebo in koristi
iniciativne poedincev, kakor tudi
kompeticije v industrijah in v
trgovini.

Zmeda, ki vlada že dolga leta
na gospodarskem polju, nam
priča seveda drugače; kaže nam
jasno, na vseh straneh, v vseh
panogah gospodarstva, da je ob-
stoječi gospodarski red temelji-
to napačen ter da je postal ne-
mogoč.

V našem mestu nam to priča-
jo tudi razmere, ki vladajo v
mlekarski industriji, ki je zavo-
zila s svojim nesmiselnim gos-
podarstvom tako daleč, da je re-
šitev mogoča edino le potom
javnega, to je: ljudskega lastni-
štva te industrije.

Po zadnjih dveh stavkah far-
marjev, ki oskrbujejo mesto z
mlekom, se je prav živo pokazalo,
kako neznosno so te razmere.
Te dni pa je javnost zvedela za
nove vrste raketirstva v tej in-
dustriji.

V zadnjih par letih se je nam-
reč organiziralo par tucatov no-
vih mlekarskih družb, seveda v
manjšem obsegu. Te družbe, ki
si deloma prisvajajo tudi ime
"farmarske mlekarske koopera-
tive," so bile organizirane po
skupinah sebičnih koristolovcev,
ki so si izbrali za svoje žrtve
predvsem farmerje, pa tudi re-
nejše mestne sloje.

Farmerji so prodale take
družbe delnice za zagotovilo, da
bodo potem kupovale od lastni-
kov delnic njih mleko ali mlečne
izdelke. Taki delničarji so po-
tem plačevali svoje delnice z
mlekom in tudi v gotovini. Se-
veda je bila to samo čisto navad-
na shema za obogatitev organi-
zatorjev dotičnih družb.

Sedaj, nenadoma pa so te
družbe prenehale s kupovanjem
mleka od posameznih delničar-
jev — ker so njih zaloge enostav-
no prevelike. Od drugih kupu-
jejo samo del njih zaloge mleka
to ne neredno, kar pomeni, da je
stotine farmerjev ostalo brez
odjemalcev, ker so jih stare, ve-
like družbe izbrisale z liste svoj-
ih dovažalcev.

Vrhu tega pa so organizatorji
teh malih mlekarn sedaj končno
nehote priznali, da je bil njih
prvotni namen: prikriti velike
mlekarske družbe, da kupijo
njih naprave in jih tako odstra-
nijo s trga. Na ta način si bi
seveda te velike družbe zagoto-
vile popoln monopol te indu-
strije v tem okraju.

V enem slučaju se je vodite-
ljem teh malih mlekarn res po-
srečilo prodati eni izmed treh
tukajšnjih velikih družb svoje
naprave. Sedaj so priznali, da
so napravili lep dobiček, medtem
ko so pustili delničarje in far-
marje praznih rok, z njih nič-
vrednimi delnicami.

To je v kratkem zgodovina
tega žalostnega poglavlja privat-
nega lastništva in toliko opeva-
ne privatne iniciative ali potreb-
ne kompeticije.

V prihodnjih tednih bomo vi-
deli več sodnijskih razprav v tej
zadevi, ko bodo prišle na dan go-
tovo še lepše podrobnosti.

Medtem pa nadaljuje Hoano-
va komisija s svojim delom za
zagotovitev lastne mestne mle-
karne.

Na tem mestu je bilo že več-
krat opisano, kaj bi taka mest-
na mlekarna, ki bi bila last ljud-
stva, ne pa skupine milijonar-
skih delničarjev, pomenila za
mesto in za farmerje.

Ponovno pa je treba povdariti
sledede: Predvsem je v tej za-
devi potrebno upoštevati dej-
stvo, da je že samo vprašanje
razvažanja mleka velikega po-
mena.

Pod sedanjim, privatnim last-
ništvom vidimo v vsakem mest-
nem bloku po tri, v mnogih slu-
čajih celo po štiri ali pet razva-
žalcev, vsaki od druge družbe.
Upoštevajoč velikost mesta in
predmestij, si lahko vsako
predstavlja, da je tukaj izvrše-
nega mnogo povsem nepotrebnega
dela, da ta nesmiseln sistem
razvažanja stane ogromne vsote,
ki jih morajo trpeti končno le
farmerji in pa mestno prebival-
stvo, ker lastniki mlekarn hoče-
jo svoj dobiček.

Vzemimo samo slučaj, da bi
bila pošta v rokah treh ali petih

kapitalističnih družb, izmed ka-
terih bi vsaka prodajala in ogla-
ševala svoje posebne znamke.
Pod takim sistemom bi imeli
v vsakem mestnem bloku po tri
ali več pismonoš — in drage
znamke.

Sedanje velike mlekarske
družbe, katere so zvezane v po-
sebnem trustu, ki seveda ne
funkcionira javno, vzdržujejo
celo armado višjih uradnikov in
glavnih delničarjev z mastnimi
plačili. Samo predsednik tu-
kajšnje največje Dairy Co. ima
82,000 dolarjev letne plače. Ker
ta gospod ni aktiven, kadar nima
dela s striženjem kuponov, ima
na razpolago celo krdejo ravnat-
eljev, podpredsednikov in tajni-
kov, katerih plače znašajo od
15,000 do 35,000 na leto. Ker pa
je vsaka taka patrijotična druž-
ba upravičena do več ali manj
poštenega dobička, se mora ce-
ne izdelkov seveda prikrojiti ta-
kih potrebam. Da manipulira
gospoda tudi z običajnimi "vo-
denimi delnicami," je razumev-
no, ker pač spada k pravilnemu
vodstvu biznisa.

Seveda, Hoanov boljševiski
nečrt za mestno mlekarno je
vzbudil zelo neprijetne občutke
v vrstah patrijotične gospode,
toda v svojih bojih in ugovorih
proti načrtu so zelo skromni —
vsaj zaenkrat — ker jim je pač
silno težko navesti protidokaze.

Hoanova komisija je izvršila
temeljito delo in dokazala, da bi
mesto kot lastnik mlekarskih
naprav lahko plačalo farmerjem
pošteno ceno, nudilo delavcem
boljše plače in krajši delovni
čas, obenem pa prodajalo mleko
ceneje kot je sedaj. Seveda, tu-
di nedolžni otroci, za katere ima
naša buržoazija tako veliko srce
— dokler to nič ne stane — bi bili
deležni potem dovolj te potrebne
hrane.

Razume se, da ta boj še ni
končan: predno bo ljudstvo
zmagalo, bodo gospodje predložili
še razne "tehnične" ugovore
in dokaze ter stvar skušali pre-
prediti potem famoznega višje-
ga sodišča. Toda če ljudstvo
vztraja pri svojih zahtevah in
potom javnega mnenja kakor
tudi na dan volitev to očito po-
kaže, mu je zmaga gotova.
Predvsem je seveda potrebno,
da ljudstvo zadevo popolnoma
in pravilno razume, zato so ta-
ka pojasnjevanja potrebna.

V našem mestu smo sedaj na
potu, da enkrat za vselej kre-
nemo v smer odpravljanja privat-
nega lastništva. Kakor hitro bo
stvar v tiru, bodo nadaljne zma-
ge lahka stvar. F. N.

Politika nam je potrebna

Herminie, Pa. — Delavska po-
litika je v naših aktivnostih po-
trebna. Le ljudje, ki so proti
delavski izobrazbi, ji nasprotu-
jejo. Oni so mnenja, da je po-
trebno za delavstvo, da tava v
temi, ker vidijo v delavstvu vse
črno. Delavstvo naj hodi raz-
druženo, da ga bodo magnetje
še lažje izkoriščali. Ako bi de-
lavci poslušali take krive pre-
roke, bi prišli prav gotovo do po-
kopališča civilizacije. Taki ljud

je pa se imajo zahvaliti za njih
eksistenco onim, ki so imeli in
še imajo pogum iti preko njih
prerokovanja in ki se bojujejo
za osvoboditev delavstva izpod
mezdnega suženjstva, za odpra-
vo krivice, ki se gode delavcem,
za združenje v industrijskih
unijah, za dosego moči na poli-
tičnem polju in proti vsemu, kar
je na poti delavskega odrešenja.

Nihalo časa se pomika naprej,
ne nazaj. Delavstvo mora ved-
no naprej! Vedno mora stati v
sprednjih vrstah, da si pridobi
svoje pravice. So pa ljudje, ki
mislijo kar čez noč spremeniti
ves sistem. Oni bi na mah po-
strelili vse kapitaliste, kot da so
oni sami krivi gorja in mizerije.
Nič ne pomislijo, da so kapitali-
sti del sistema. In baš ta sistem
je kriv vsega zla — in pa ljudje,
ki ga podpirajo. Treba je pre-
urediti ves sedanji sistem do te-
melja in zgraditi popolnoma no-
vega. Kapitalistov ni mogoče
pobiti; in če bi bilo mogoče, bi
bilo brez pomena. Treba je od-
praviti pravo zlo, pravi pogoj,
na katerem se kapitalisti redijo
in pijejo kri delavcem. Torej je
treba odpraviti sistem, izkori-
ščevalci pa bodo potem sami od-
padli, ker ne bo več pogojev za
nje v novi človeški družbi.

Delavec, ki ne čita naprednih
delavskih listov in ne spada k
naprednim enotam, ne more
tega razumeti in kaj rad nasede
zapeljivcem, ker se ne zna braniti.
Se premalo politike je v
naših organizacijah, namreč
prave delavske politike. Naša
organizacija SNPJ je bila zgra-
jena na delavskih principih in
na teh principih se je razvijala.
Ona podpira svoje člane in jih
izobražuje ter navaja k razredni
zavesti. Nobena druga naših
organizacij ni toliko storila za
svoje članstvo in za naše delav-
ce v obsegu kot naš SNPJ. Zato
pa ji moramo dati vso pomoč,
posebno letos, ko slavi svojo tri-
desetletnico.

Letos se bodo vršile v Penni-
kongresne volitve in soc. stranka
bo imela svoje kandidate v
vseh kongresnih distriktih. Na-
še geslo naj bo: 50 kongresni-
kov v glavno mesto! Norman
Thomas je dejal v svojem go-
voru leta 1932, da se delavstvu
ni treba bati, da ne bo Roosevelt
izvoljen, če pa bo dalo soc. kan-
didatu 3 do 4 milijone glasov, bo
s tem dalo moč in zahtevo Roo-
seveltu, da bo svoj program tudi
izvršil. V nasprotnem slučaju
pa se kaj takega ne bo zgodilo,
ampak se bodo kapitalisti še na-
prej rogali delavcem. Dostavil
je, da upa, da bo v teku petnaj-
stih let socializem tako napredo-
val, da bo Amerika imela socia-
lističnega predsednika. Požurimo
se, da se te besede čim prej
uresničijo!

Na mojih potovanjih srečujem
mnogo slovenskih fantov in
deklet, ki so polni življenja, so
v dobi odraslih ljudi in zreli vr-
šiti svoje naloge. Toda sedanji
sistem jim preprečuje pravo
udeleževanje. Ne da jim dela.
Mladenci so prišli v dobo, da se
bi ženili, pa nimajo dela. Isto
je za mladenkama. V mnogih
slučajih morajo očetje živeti
svoje odrasle otroke — s petimi
ali z osmimi dolarji plače na te-

den! Ali ni čas, da se delavci
prebude, da spoznajo resnično
stran gospodarskih in političnih
vprašanj, ki se jih direktno ti-
čejo?

Naša mladina bi se morala
bolj zanimati za resna vpraša-
nja. Za vprašanja, ki se tičejo
nje najbolj. Postane naj aktiv-
na v naših klubih in društvih
in naj se udeležuje politično.
Še mnogo je dela in nič ni še
prepozno. Fazisem se še ni udi-
njel v deželo, lahko se pa zgodi,
da se še bo, ako bo delavstvo
spalo in pustilo, da pridejo med
nas volkovi in tigri, da nas še
bolj razkrope in zaslužijo. Na
delo!

Tone Zornik.

Maškeradna veselica

Johnstown, Pa. — Društvo
"Naša Sloga" št. 600 SNPJ pri-
redi maškeradno veselico v Slo-
venskem delavskem domu na
Moxhamu dne 27. januarja. Ob
tej priliki bodo oddane tri na-
grade: 1. najpomembnejši, 2.
najlepši in 3. najgriši. Vsaka
maskirana oseba pa bo dobila po
en "suprajz."

Veselični odbor bo skrbel, da
bo dovolj pijače in prigrizka,
godba pa bo igrala poskočne ko-
made. Vabimo vse rojake in ro-
jakinje iz Johnstowna in okoli-
ce, da se udeležite.

Mary Konchan.

Pravilnik elektrarske in-
dustrije pod ognjem

Proti nastopile unije in vlad-
ne komisije. Trust hoče dobiti
— samovlado

Washington. — (FP) — Od
vseh pravilnikov, kar jih je še
prišlo v Washington, je pravil-
nik baronov elektrike najbolj
zvit. Predložil ga je Edison
Electric Institute, naslednik dis-
kreditirane Natl. Electric Light
asociacije, ki je bila radi raz-
krinkanja o propagandi, katero
je vodila po šolah, časopisih in
med raznimi organizacijami,
prisiljena na pogin. Prav za
prav so se magnetje le odeli z
besedo "Edison", ki je bolj pri-
vlačna in manj podvržena sum-
njam.

Da pa igre niso spremenili,
pokažejo pravilnik. Ta osnutek
je najprej naskočila zvezna
Power komisija, ker je v njem
zasledila, da bi zvezna vlada ne
imela nobene besede pri upra-
vi te industrije, ki je v rokah
devetih mogočnih korporacij.

Pravilnik je popolnoma pre-
zrl zvezno vlado. Stoji pa v
njem zapisano oziroma priznava
pravico regulacije le državnim
oblastem, katere laglje domini-
ra kakor pa zvezno vlado. Dasi
je regulacija sama na sebi bunk,
pa naj bo državna ali zvezna,
gre pri tej točki vseeno za va-
žen princip.

Zvezna elektrarska komisija
zahteva, da ima glavno besedo
pri "kontroli" te industrije fe-
deralna vlada. Sličnega mnenja
je tudi javnonpravna komisi-
ja distrikta Kolumbije, ki pra-
vi, da bo devet kompanij dobilo
industrijo še bolj v pest, če bo
pravilnik sprejet v sedanji for-
mi.

Proti delavskim točkam pa so
nastopile razne unije, ki so di-
rektno prizadele. Electrical
Workers unija pravi, da pravil-
nik nikjer ne govori o javnem
karakterju te industrije ter da
hoče vse skupaj stlačiti pod en
klobuk. Ona zahteva separaten
pravilnik za konstrukcijsko
branzo v zvezi s postavljanjem
električnega omrežja.

Zahteva 30-urni tednik name-
sto 40-48-urnika, kakor ga pra-
vilnik določa. Za težake zahteva
56c na uro, za elektrike pa \$1.20.
Pravilnik določa le minimalno
plačo 40c na uro.

Federalne in neodvisne uni-
je, ki se razvijajo v tej indu-
striji, se glede plač in delovnika
strinjajo z Electrical Workers
unijo. Zahtevajo pa, predvsem
neodvisna unija v New Yorku,
da pravilnik prepove trošenje
denarja iz družbenih blagajn za
vzdrževanje kompanijskih unij.
Pravijo, da je v ta namen Edi-
son družba v New Yorku po-
trošila \$100,000. Labor Board
pa zahteva enako reprezentacijo
s strani unij in vlade v odboru
za izvajanje pravilnika.

Najzanesljivejše dnevske delavske
vesti so v dnevniku "Prosveta". Ali jih
čitate vsak dan?

Vojaštvo pripravljeno za
vse potrebe

"Armada je naša najboljša in-
vesticija", pravi vojni podtajnik
Rooseveltovi "gozdariji" so del
vojnega aparata za "protekti-
ranje vlade"

Washington. — (FP) — Kder
misli, da ameriška vlada vzdr-
žuje svoj vojni aparat le za bran-
itev dežele pred zunanjim so-
vražnikom, je največji naivnel.
iz članka, ki ga je priobčil vojni
podtajnik Woodring v Liberty
Magazinu z dne 6. januarja, je
razvidno, da je ta vojni aparat
veliko bolj pripravljen proti
"notranjim sovražnikom" kakor
proti zunanjim.

Imajoč to na vidiku, pravi
Woodring svojim ameriškim plu-
tokratom, da je armada "naša
najboljša investicija." Pripravi-
ljena je potlačiti vse nered, ki
se pojavijo radi "socialnega ka-
osa". To vključuje tudi večje
stavke, demonstracije brezpo-
selnih ali razjarjenih državlja-
nov proti sistemu, ki jim zanika
pravico do življenja.

Woodring, bivši governor
Kansasa, pravi, da je močna,
dobro izveščana armada velike-
ga pomena, posebno še v teh ča-
sah "ekonomskega in socialnega
kaosa", ker nihče ne ve, kaj se
iz tega porodi. Če odpovedo vse
druge agencije za vzdrževanje
"reda", imamo armado, na kate-
ro se lahko zanesemo, da bo bra-
nila vlado in obstoječi sistem
zagotavljala plutokrate vojni pod-
tajnik.

Del vojnega aparata — mor-
narice in narodne garde — je
tudi Rooseveltova armada "go-
zdarjev", Civilian Conservation
Corps (CCC), o kateri Wood-
ring pravi, da je krona sposob-
nosti "našega" vojnega štaba.
Vlada, tudi Roosevelt sam, je
zagotavljala deželo, da je CCC
čisto civilna zadeva, organizira-
na zgolj kot del programa za re-
ševanje brezposelnosti. Nič ni
militarističnega na njej.

Zdaj pa poslušajte, kaj pravi
Woodring o celotni skem, oziro-
ma čitate med vrsticami: "Lan-
sko spomlad je v dveh mesecih
armada rekrutirala, trenirala,
opremila in mobilizirala več moč
kakor jih je bilo poklicanih za
službo v špansko-ameriški vojni,
in to tako na tihem in spretno,
da se je le par ljudi zavedalo,
kaj se prav za prav godi."

On izraža upanje, da bo na po-
letje ta armada, CCC, povečana
na en milijon in da bo prešla
pod čisto vojaško komando, to
je, da bo imel popolno kontrolo
nad njo vojni department. Se-
daj jo morda deli z delavskim
in notranjim departmentom. In
to vse — "za vzdrževanje notra-
njega mira" za branitev "nove-
ga deala" po starih predpisih
oziroma namenih. Revolucija!
Yes, revolucija v — Tasmaniji.

Naraščanje kreditnih unij

New York. — Lansko leto je
bilo v raznih državah ustanov-
ljenih 437 kreditnih unij, ki so
delavske hranilnice in posojilni-
ce. Teh unij je sedaj 2000 s 50
milijoni premoženja, poročajo
Twentyeth-Century Fund, orga-
nizacija, ki je na čelu tega gi-
banja.

"Upoštevajoč dejstvo, da kre-
ditne unije tvorijo le delavci in
jih tudi upravljajo, ta rekord
dokazuje, da je med delavstvom
dovolj sposobnosti in smisla za
dosego močne finančne organi-
zacije v Združenih državah,"
pravi letno poročilo Funda.

Tudi brivci zahtevajo svoj
pravilnik

Washington. — Tudi brivski
industrija bo dobila svoj pravil-
nik. Sponsorirajo ga mojštri in
pomočniki, ki imajo vsak svoje
organizacije oziroma so mojštri
tudi člani unije. Glede cen in
plač nastopa skupno ob sku-
pini. Za striženje las predlaga-
jo lestvico 40c na jugu in 50c
na severu, za obritev pa 20c in
25c.

Pravilnik vključuje tudi lepo-
tične delavnice, kjer iz lepših de-
klet in žena napravljajo še lep-
še. Elisabeth Christman od Wo-
men's Trade Union lige je na za-
slifanju zahtevala minimalno de-
densko plačo \$15 za lepoticarke,
toliko kakor za frizerje. Poleg
tega lestvica določa tudi komi-
šen na podlagi biznisa.

Ruski otroci pri zimskih igrah v okolici Moskve.

Vesti iz Jugoslavije

(Glavna poročila iz Jugoslavije.)

PROCES PROTI BANKIRJU IN ROPARSKEMU MORILCU

Marković, bančni ravna-
telj, zanikava vsako krivdo

Belgrad, koncem dec.

Ne samo vsa belgrajska, mar-
tudi vsa jugoslovanska jav-
nost je z napetostjo pričakovala
proces proti bančnemu ravna-
telju Markoviću iz Bel-
grada preko Zagreba v liške pla-
nine, kjer se je skrival, dokler
ga niso orožniki zasledili ter je
v boju z njimi padel smrtno za-
det. Marković, o katerem se je
po aretaciji dognalo, da je bil že
nekoč zaprt zaradi neke pone-
verbe, trdi, da je umor delo Mil-
kovičeve, s katerim se je sezna-
nil v zaporu. Pozneje ga je Mil-
ković pogosto obiskal ter ga
prosil podpore. In tako sta se
sprijaznila. Dne 1. maja je našel
v pisarni Stankoviča in Milko-
viča, ki sta se nekaj prepirala.
Nato je posegel v prepir še Mar-
ković, češ, da mu oba dolgujeta.
Prepir se je zaostрил in — tako
trdi Marković — oboženec se
je iz pisarne odstranil. Čez čas
je slišal krike na pomoč, stopil
nazaj v sobo ter našel Stanko-
viča že pobitega na tleh, Milko-
vič pa je še tolkel po njem s se-
kirico. Jaz mu nisem pomagal in
truplo je odpeljal proti Smede-
revu Milkoviču sam.

Tako se zagovarja Marković
pred sodniki, ki pa mu ne ver-
jamejo, ker imajo premočne do-
kaze v rokah. Najbolj obreme-
njuje Markoviča pismo, ki ga je
Milković pred svojo smrtjo pi-
sal z velebitskih planin v Bel-
grad policiji. Ker je Milković
sklenil, da se živ ne uda orožni-
kom, je njegovemu pismu sko-
rajda vse verjeti.

To pismo so prečitali in Mar-
ković ga je poslušal molče, z oč-
mi obrnjenimi v tla. Milković o-
pisuje, kako je Marković zvalil
od njega 30.000 Din, da jih je
vložil v Markovičovo podjetje,
in kako je pogosto nagovarjal
Milkoviča, naj bi ubila tega in
tega petičnika, da se postavi
podjetje na trdnje noge in da

Marković ni bil ravnatelj ka-
kav velikega denarnega zavoda,
je ravnatelj neke hranilnice
posojilnice, ki je imela svoj
čez v nekem mestecu v belgraj-
ski okolici, kamor je prihajal
Marković samo po plačo. Banka
posojala kmetom denar proti
zastavitvi obrestim in Marko-
vič je lovil družabnike z obljub-
ami, da bo v Belgradu ustano-
vil podružnico in da bo "kšeft"
av dober.

V Belgradu pa je imel še eno
djetje: filmsko podjetje z i-
menom "Adria". Tudi tu je bil
Marković ravnatelj, ki je z raz-
nimi iskal igralcev in igralci ter
služil s tem mnogo denarja.

Marković je svojo pisarno, imel je
svoj "atelje", imel je svoj avto,
imel mnogo denarja, in imel je
veliko krog znancev in prijate-
lov med samimi uglednimi Bel-
grajci in Belgrajčankami, ki
videli v njem denarnika, kar
Marković ob vsaki priliki rad
di dokazal.

Živel bi lepo udobno dalje, da
ni na vsem lepem razodelo,
da je Marković zločinski tip, ki
svojo avto služi za prevažanje nje-
govih žrtev, ki so mu roke pod
gantnimi rokavicami krvave
ki zna denar tudi ropati, če
gre drugače. In dokazalo se
tudi, da je imel poleg znan-
stven v visoki belgrajski družbi tu-
dobrega znanca in pajdaša v
bebi starega propadlega Milko-
viča, ki mu je pomagal in s ka-
rim je izvršil tudi grd ropar-
ski umor.

Dne 1. maja je namreč izgi-
belgrajski trgovec inž. Stan-
ković. Sel je od doma s šopom ti-
čakov v listnici, ne da bi ženi
vedel, kam je namenjen. Sel
kupčevati ... in se ni več vr-
l. Šele čez mesec je policiji u-
vedel, da je odkril morilca v o-
bi Markoviča in Milkoviča.

sredno krivdo pri tem umoru.
Vse krivdo zvrta na Milkoviča,
o katerem smo že pisali, da je
pobegnil pred aretacijo iz Bel-
grada preko Zagreba v liške pla-
nine, kjer se je skrival, dokler
ga niso orožniki zasledili ter je
v boju z njimi padel smrtno za-
det. Marković, o katerem se je
po aretaciji dognalo, da je bil že
nekoč zaprt zaradi neke pone-
verbe, trdi, da je umor delo Mil-
kovičeve, s katerim se je sezna-
nil v zaporu. Pozneje ga je Mil-
ković pogosto obiskal ter ga
prosil podpore. In tako sta se
sprijaznila. Dne 1. maja je našel
v pisarni Stankoviča in Milko-
viča, ki sta se nekaj prepirala.
Nato je posegel v prepir še Mar-
ković, češ, da mu oba dolgujeta.
Prepir se je zaostрил in — tako
trdi Marković — oboženec se
je iz pisarne odstranil. Čez čas
je slišal krike na pomoč, stopil
nazaj v sobo ter našel Stanko-
viča že pobitega na tleh, Milko-
vič pa je še tolkel po njem s se-
kirico. Jaz mu nisem pomagal in
truplo je odpeljal proti Smede-
revu Milkoviču sam.

Tako se zagovarja Marković
pred sodniki, ki pa mu ne ver-
jamejo, ker imajo premočne do-
kaze v rokah. Najbolj obreme-
njuje Markoviča pismo, ki ga je
Milković pred svojo smrtjo pi-
sal z velebitskih planin v Bel-
grad policiji. Ker je Milković
sklenil, da se živ ne uda orožni-
kom, je njegovemu pismu sko-
rajda vse verjeti.

To pismo so prečitali in Mar-
ković ga je poslušal molče, z oč-
mi obrnjenimi v tla. Milković o-
pisuje, kako je Marković zvalil
od njega 30.000 Din, da jih je
vložil v Markovičovo podjetje,
in kako je pogosto nagovarjal
Milkoviča, naj bi ubila tega in
tega petičnika, da se postavi
podjetje na trdnje noge in da

Marković ni bil ravnatelj ka-
kav velikega denarnega zavoda,
je ravnatelj neke hranilnice
posojilnice, ki je imela svoj
čez v nekem mestecu v belgraj-
ski okolici, kamor je prihajal
Marković samo po plačo. Banka
posojala kmetom denar proti
zastavitvi obrestim in Marko-
vič je lovil družabnike z obljub-
ami, da bo v Belgradu ustano-
vil podružnico in da bo "kšeft"
av dober.

V Belgradu pa je imel še eno
djetje: filmsko podjetje z i-
menom "Adria". Tudi tu je bil
Marković ravnatelj, ki je z raz-
nimi iskal igralcev in igralci ter
služil s tem mnogo denarja.

Marković je svojo pisarno, imel je
svoj "atelje", imel je svoj avto,
imel mnogo denarja, in imel je
veliko krog znancev in prijate-
lov med samimi uglednimi Bel-
grajci in Belgrajčankami, ki
videli v njem denarnika, kar
Marković ob vsaki priliki rad
di dokazal.

Živel bi lepo udobno dalje, da
ni na vsem lepem razodelo,
da je Marković zločinski tip, ki
svojo avto služi za prevažanje nje-
govih žrtev, ki so mu roke pod
gantnimi rokavicami krvave
ki zna denar tudi ropati, če
gre drugače. In dokazalo se
tudi, da je imel poleg znan-
stven v visoki belgrajski družbi tu-
dobrega znanca in pajdaša v
bebi starega propadlega Milko-
viča, ki mu je pomagal in s ka-
rim je izvršil tudi grd ropar-
ski umor.

Dne 1. maja je namreč izgi-
belgrajski trgovec inž. Stan-
ković. Sel je od doma s šopom ti-
čakov v listnici, ne da bi ženi
vedel, kam je namenjen. Sel
kupčevati ... in se ni več vr-
l. Šele čez mesec je policiji u-
vedel, da je odkril morilca v o-
bi Markoviča in Milkoviča.

Policijska preiskava je dogna-
in oboženica trdi, da je Mar-
ković zvalil Stankoviča v svo-
pisarno, češ, da gre za dobro
podjetje in da naj prinese s se-
boj denar. Obenem pa je naročil
Milkoviču, naj pride ob uri tega
stanika k njemu v pisarno. Ko
Stanković res prišel in pokazal
dokazke, je Milković zamahnil
s sekiro, kar stala mu zadrgnila
se vrv okrog vratu. Nato sta mu
vzela iz rok 69.000 Din, zlato uro
z veržico, vredno 3000 Din, iz srajce
par zlatih prstnov, vrednih 1000 Din.
Nato sta Stankovičovo truplo po-
ložila v veliko škaflijo. In zve-
r je peljal Markoviča v svojem
eleganturnem avtu Stankovičovo
truplo skozi mesto proti Smede-
revu, kjer sta ga z Milkovičem
neki samotni vrgla v močvirje.
Dne 1. maja je namreč izgi-
belgrajski trgovec inž. Stan-
ković. Sel je od doma s šopom ti-
čakov v listnici, ne da bi ženi
vedel, kam je namenjen. Sel
kupčevati ... in se ni več vr-
l. Šele čez mesec je policiji u-
vedel, da je odkril morilca v o-
bi Markoviča in Milkoviča.

Obenem pa je Marković obo-
ženec se je iz pisarne odstranil.
Čez čas je slišal krike na pomoč,
stopil nazaj v sobo ter našel Stan-
koviča že pobitega na tleh, Milko-
vič pa je še tolkel po njem s seki-
rico. Jaz mu nisem pomagal in
truplo je odpeljal proti Smede-
revu Milkoviču sam.

bo lahko vrnil Milkoviču tistih
30.000 Din. Milković trdi v pi-
smu, da je Stankoviča ubil s se-
kiro Marković sam, nakar sta si
s prisego na revolver obljubila,
da bosta o umoru molčala. Pri
tej prisegi je stal Marković z
eno nogo na Stankovičevem tru-
plju. Pred prisego sta oba polju-
bila revolver, ki sta nanj prise-
gla. Nato sta oba spirala kriš-
tal, zavila Stankovičovo truplo
ter ga odpeljala. Milković nava-
ja v svojem obširnem pismu to-
liko podrobnosti, da je videti, da
je pisal resnico. Mrtvemu Mil-
koviču sodišče verjame.

Na vse to odgovarja Marković
samo: "Nočem žaliti mrtvega
prijatelja, a vse to ni res."

Dne 27. decembra zvečer je
sodišče razglasilo razsodbo, s
katero je bil Marković obsojen
na smrt ter na plačilo 69.000
Din Stankovičevi vdovi, 50.000
Din na račun odškodnine, 5000
Din pravnih stroškov in 4000
Din za odvzete dragocenosti.

Tako se je zaključil proces
proti tako "uglednemu bankir-
ju" in roparju Markoviću.

In jedva je ta proces bil kon-
čan, že čaka belgrajska javnost
novega procesa, ki prav tako se-
ga v višjo belgrajsko družbo.
Pred nekaj meseci je bil namreč
v Belgradu ustanovljen "huma-
nitarčni klub", o čemer je takrat
ves belgrajski pa celo slovenski
tisk poročal z vidnim zadovolj-
stvom, češ, spet ima Belgrad eno
podporno organizacijo več. To-
da pred nekaj dnevi je odkrila
policija, da je v prostorih Hu-
manitarnega kluba prava igral-
nica, ki jo je vzel v najem neki
holandski plemenitaš, ki je po-
stavil v prostore rulete, okrog
katerih so se vsak dan zbirali
sami člani visoke belgrajske
družbe ter igrali za visoke vsote.
Igralnica je dobro nesla. Na-
stavljena sta bila dva francoska
krupje, ki sta prejela po več
sto Din plače na dan. Policija
je bila informirana o tem in ne-
kdo od njih se je vtihotapil v i-
gralnico ter sodeloval v igri, sre-

di igre pa napovedal vsem areta-
cijo. Ko so ugledni bogatini ho-
teli pobegniti iz igralnice, so jih
na pragu prijeli stražniki, ki so
lepo vse po vrsti zapisali. Se-
znam predstavlja pravi adresar
belgrajske aristokracije ...

In ob tem poročilu smo se
spomnili tistih člankov ob otvo-
ritvi, ko so naštevati, kateri u-
gledni ljudje so bili prisotni pri
otvoritvi.

Tako živi Belgrad—center!

\$5,000,000 podpore za brezpo-
selne

St. Paul, Minn.—Državna le-
gislatura je na prav kar zaklju-
čenem izrednem zasedanju do-
volila pet milijonov za podporo
brezposelnim. Polovica te vsote
bo šla za direktno podporo, dru-
ga polovica pa za javna dela v
zvezi s CWA. Predloga za brez-
poselnostno zavarovanje ni pri-
šla daleč ko do odbora, kjer je
bila zadavljena. Distribucijo al-
koholnih pijač je legislatura po-
ložila v privatne roke; nekateri
farmlaboriti so se borili za
vladni monopol, ampak so pro-
padli.

Tramvajska stavka popolna

Lexington, Ky.—Stavka na
cestni železnici je v tem in so-
sednjih mestih ustavila ves
tramvajski promet, ker so se de-
lavci odzvali stoodstotno. Za-
stavkali so, ker transportna
družba ni hotela nič slišati o zvi-
šanju plač.

SMEŠNICE

Smola

— Kako to, da se ne oženiš,
prijatelj?

— Vražjo smolo imam, vedno
kadar nagovorim mlado dekle, je
navadno že 20 let omoženo.

Izdala se je

"Povej, srček, ali sem jaz edi-
ni, ki si ga doslej poljubila?"

"Čudno — vsi moški isto iz-
prašujejo! Seveda si edini!"

Krotilec levov je bil ravno v

kletki, ko mu vratar oznami:

"Mojster, vaš čevljar je z ra-
čunom tu."

"Dobro, naj vstopi!"

"Mojo hčer bi torej radi poro-
čili? Ste mar že govorili z mo-
jo soprogo?"

"Ravnokar — pa jo bom kljub
temu poročil!"

Ekonomičen

Zena: "Tuja krava je prišla
na naš vrt. Kaj naj storim?"

Mož: "Zapri vrata, potem jo
pa pomolzi."

"To je brez dvoma najboljša
hujševalno sredstvo, kar jih po-
zna medicina."

"Odkod to veste?"

"Jaz ga jemljem že deset
let ..."

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila
1904

Podporna Jednota

Imenica 17. junija 1907
v drжавi Illinois

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODBEK:

VINCENT CANKAR, predsednik... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, taj. bol. odd. 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

FRANK SOMRAK, prvi podpredsednik... 990 E. 74th St., Cleveland, O.
JOHN E. LOKAR JR., drugi podpredsednik... 1198 E. 170th St., Cleveland, O.

GOSPODARSKI ODBEK:

MATH PETROVICH, predsednik... 595 E. 140th St., Cleveland, O.
ANTHONY CVETKOVICH... 983 Seneca Ave., Brooklyn, N. Y.
JOHN OLIP... 140 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.

POROTNI ODBEK:

JOHN GORSEK, predsednik... 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON SULAR... Box 27, Arma, Kana.
JOHN TRČELJ... Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ... Box 61, Parkhill, Pa.
FRANK BARBICH... 16010 Parkgrove Ave., Cleveland, O.

NADZORNI ODBEK:

FRANK ZAITZ, predsednik... 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
FRED MALGAL... 25 Central Park, Peru, Ill.
JACOB AMBROZICH... 418 Pierce St., Evelet, Minn.

POZOR!—Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v gl. uradu, se vrli takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na poslo gl. predsednika, naj se nanašajo na predsedniško
VSE DRUGARŠNJE poslo gl. tajnika, ki se nanašajo na poslo gl. upravnega odbora in jednote vrste
saj se pošiljajo na gl. tajništvo.
Vse odzove, ki se nanašajo na poslo gl. upravnega odbora, naj se pošiljajo na poslo gl. tajništvo.
Vse odzove, ki se nanašajo na poslo gl. upravnega odbora, naj se pošiljajo na poslo gl. tajništvo.
VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odboru naj se pošiljajo Frank Zaitz,
predsedniku nadzornega odbora.
VSE PRITOŽBE na gl. porotni odelj se naj pošiljajo na John Goršek, predsedniku porot-
nega odbora.
VSE DOPISI in drugi spisi, nanašajo, oglaš, naročila in spisi vse, kar je v zvezi
s glasilom Jednota, naj se pošiljajo na "PROSVETA," 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:
Communications for the supreme president should be addressed to him.
All remittances of money and business concerning ledger and members other than sick
benefit should be addressed to the secretary's office.
Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary.
Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up
with him.
Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank
Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.
Charges, complaints and appeals should be addressed to John Goršek, chairman, Judicial
Committee.

Luckies

Pridejo k vam polno nabasane

TOBAK

SE NE IZSIPLJE

Dobre vrste tobaka ... res dobrega tobaka ... to je
vzrok za fino, rahlo kakovost Lucky Strike. Mi rabimo
samo srednje liste najfinejših Turških in domačih
tobačnih rastlin. Ne gornjih listov—ker so nerazviti.
Ne spodnjih listov—ker so slabše kakovosti. Mi rabimo
samo srednje liste—ker so najmilejši listi—polno dozo-
reli za popolno kajno. Samo te izbrane vrste tobaka so
rabljene za napravo Luckies—ki so tako okrogle, tako
čvrste, tako polno nabasane—in nimajo zrahljanih kon-
cev, da bi se izsipale. Zato so Luckies vedno mile in
rahle. Zato "Luckies vedno ugajajo". In ne pozabite—
"It's toasted"—za zaščito grla—za finejši okus.

Metropolitan Opera

Prizko NBC Radija in Filmsk omrežij
v soboto ob 2 pop. Eastern Standard
Time, LUCKY STRIKE predstavlja
Metropolitan Opera Company v po-
polni operi "Don Giovanni".

Vedno najfinejši tobak

in samo srednji listi

Copyright, 1934, The American Tobacco Company

Louis Adamič:

SMEH V DŽUNGLI

AVTIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISILJENCA
Poslovenil Stanko Leben

"In sedaj še najbolj smešno pri vsem tem," je dejal ter se zasmejal. "Ko sem s svojo ranico odhajal v zaledje, sem naletel na ranjenga francoskega častnika, in ker je bil tako drobno fant, sem ga pobral in odvedel s seboj. Skoro sem že pozabil na vse to, ko sem pred nekaj tedni dobil pismo iz vojnega ministrstva, odposlano name iz Milforda, Pa., v katerem mi je bilo sporočeno, da me je francoska vlada odlikovala s Croix de guerre. Več dni je minilo, preden sem odgovoril na to pismo. Sam pri sebi sem menil: vrag naj vzame odlikovanje. Potem sem pisal A. G. O. v Washingtonu, da ne živim več v Milfordu; da sem sedaj v Los Angelesu in da je moj naslov splošni oddelek za razdajo pism na pošti. Od tedaj ni bilo več glasu iz Washingtona. Vražje malo me briga, ali kdaj dobim ta prekleti križec ali nikoli."

Potem mi je pripovedovalo lahki rani in o plinu, ki ga je vdihnil na Francoskem in kako si je od obojega docela opomogel. Nobene pravice ni imel, da bi mogel zahtevati od vlade invalidnino.

IV

Povabil sem Lonija Burtona s seboj v Nuestro Senor de Los Angeles in tu je prebil noč v spovednici poleg moje spovednice.

Zjutraj sva pojedla sir in kruh, ki nama je ostal od večerje, ter se napila vode iz studenca. Na neki klopi sva našla jutranji časopis. Dnevne vesti so poročale o senzacionalnem skrivnostnem umoru v filmski naselbini, o podkupovanju pri nogometu, o senatorski preiskavi v Washingtonu zaradi neklih zakupnih pogodb z oljem; o Tut-anh-amenovi grobnici. Cel stolpec je bil posvečen razgovoru z nekim inozemskim pisateljem o vprašanju pocestnih umorov, o katerem je takrat vse govorilo; skoro cela stran je bila napolnjena z "družabnimi novicami".

Lonije je pripomnil, da je ves svet postavljen na glavo, blazen. "Zakaj ne pišejo časopisi o tvojem in mojem problemu?" je nadaljeval. "Toda se klavira brez posla—skitalka. Pred petimi leti pa so nama vzklicali kot junakoma."

Odšla sva na pošto. Lonija je čakalo pismo. Bilo je uradno sporočilo iz vojnega ministrstva, oddano na pošto v Fortu MacArthur, postojanki za lahko topničarstvo v pristani San Pedro; na ovitku je stalo z velikimi rdečimi črkami: "Važno." Podpisano je bilo od pribočnika in se je glasilo, kolikor se spominjam, takole:

"Sledeč pred kratkim prejetim navodilom iz vojnega ministrstva, vas obveščamo, da vas čaka Croix de guerre, s katerim vas je odlikovala vlada francoske republike, v tej pisarni, in vas prosimo, da se zgledate v tem glavnem stanu naslednjo soboto pred deveto dopoldne, da vam bo odlikovanje slovesno izročeno pred vso posadko v paradi."

Prosimo potrdila, da ste to pismo prejeli, in naznanite nam, ali vam je prikladno zglasiti se v našem stanu v soboto ob določeni uri. Ovitek za odgovor priložen."

"Vrag vzemi vse skupaj!" je rekel Lonie. "Ne bodi vendar neumen," sem menil jaz. "Vzemi križec; morda ga boš lahko zastavil." In zasmejal sem se.

"Iz česa pa je?"

"Mogoče iz zlata."

Lonie je nekaj trenutkov molčal ter gledal pismo. Potem se mu je obraz zjasnil.

"Misli imam!" je vzkliknil. "Prav imaš; šel bom po križec. Ali ne misliš, da bi nama utegnili narediti reklamo, reklama pa nama bo preskrbela vsakogar. Danes je četrtek. V soboto popoldne in v nedeljo bodo časopisi prinašali o naju dolge zgodbe na prvi strani."

Fred Holler:

SREČANJE S STARIM
PISATELJEM

Prvič sem ga videl na precej obljubljeni ulici, ko sta ga držala dva gospoda. Najbrž ga je bila zadela kap. Mnogo ljudi je bilo takrat tam okoli. Za trenutek sem se ustavil: pramen gladko počesanih, sivih las mu je visel čez obraz. Oči je imel na široko odprte in bile so polne otroškega strahu. "Dobre oči ima," sem mislil bežno, "ravno take, kakor jih ljubim. Človek se spočije, če gleda vanje." Takrat sem šel mimo, ker sem se domislil še dvoje drugih oči, ki so me rade božale.

Potem je stal na mostu in je gledal v Dravo. Glej, zdrav je spet, a ohromela mu je noga, sem si mislil. Gleda v Dravo, voda teče in teče, nikoli več je ne bo nazaj. Človek spusti list v vodo. Morda je zapisal vanj kak verz, ali samo eno besedo, ali stavek. Mogoče "mladost" ali kako deklislo ime. Listek pada, se vrti, časih malo zastane, kakor da bi počival. Potem ga zajame voda. Drzno ga potegne s seboj, vedno dalje, še par vrtnicev; lista ni nikoli več nazaj.

Potem je stal na mostu in je gledal v Dravo. Glej, zdrav je spet, a ohromela mu je noga, sem si mislil. Gleda v Dravo, voda teče in teče, nikoli več je ne bo nazaj. Človek spusti list v vodo. Morda je zapisal vanj kak verz, ali samo eno besedo, ali stavek. Mogoče "mladost" ali kako deklislo ime. Listek pada, se vrti, časih malo zastane, kakor da bi počival. Potem ga zajame voda. Drzno ga potegne s seboj, vedno dalje, še par vrtnicev; lista ni nikoli več nazaj.

Pripisal je na dolihi konec pisma, da se bo zglasil v Fortu MacArthur ob določeni uri. Vtaknil pismo v že naslovljeni ovitek in ga oddal.

"No, in kakšna je tvoja misel?" sem ga vprašal.

"Nikar naj te ne muči. Samo name pazi, vse ostalo prepusti meni." In široko se je zasmejal. "Jutri zjutraj jo bova na vse zgodaj mahnila peš v San Pedro—šest in dvajset milj. Morda naju bo kak rodoljubar vzel k sebi na voz."

V petek zvečer sva bila v San Pedru. Med potjo sva res prisledla in se peljala kos poti. Vendar sva prehodila najmanj petnajst milj. Lonie ni ves dan zaužil ničesar. Izrazil se je, da uganja "gladovno stavko" v njegovem načrtu je bilo namreč, da mora biti na pogled kar se da slaboten in aestradan.

V San Pedru je iznenada naznanil, da potrebuje en dolar. Ponudil sem mu bankovec, ki mi je še ostal, pa ga ni maral vzeti. Brez obotave ga je začel nabirati v obliki novičev po pet in deset centov, ki jih je s prošnjo iztisnil iz ljudi, ki so se ustavljali na cesti; jaz sem hodil nekoliko korakov za njim, čudeč se njegovemu pogumu. Potem je stopil v telefonsko govornico v neki lekarni in začel klicati uredništva raznih dnevnikov v Los Angelesu.

"Tukaj pribočnik iz Forta MacArthur," se je predstavil. "Jutri dopoldne ob devetih bomo praznovali tu zanimivo slavnost—odlikovanje veterana iz svetovne vojne s Croix de guerre—in poveljajočemu častniku bi bilo zelo ljubo, če bi vaš časopis poslal k slavnosti poročevalca in morda še fotografa..."

Ko se je zvečerilo, sva v temačni stranski ulici naletela na gručo, zbrano okoli govornika.

Bil je shod I. D. S.-ovec. I. D. S.-ovci so se tedaj začeli zbirati v San Pedru. Nekaj stražnikov je stalo v bližini zborujoče gruč. Poslušalci so bili večinoma inozemci, pristaniški delavci—Italijani, Dalmatinci, Mehličani, njihovi temni, trdi, mukoma resni obrazi so se pazljivo in poželjivo obračali h govorniku, ki je bil očitno delavec samouk približno tridesetih let. Govoril je z enakomernim, mirnim in prepričevalnim glasom, brez običajne ognjevitosti propovednikov cestnih vogalov. Kakor sem zvedel pozneje, je bilo to eno iz dolge vrste predavanj o razmerah v Združenih državah in na svetu, kakor jih vidi "industrijski suženj."

Mogel sem videti, da so govornikove besede Lonija Burtona vznemirile in napravile nanj velik vtis.

Govornik je pozival k vstopu v članstvo. "Edina rešitev delavskega razreda in človeštva je v tem, da razumno motrimo dejstva in sile, ki gibljejo svet; le v vzajemnosti je rešitev, le v enem edinem velikem udruženju—in v zvezi Industrijskih Delavcev Sveta."

Po shodu je pristopil k nama delavec, ki je prodajal I. D. S.-ovske časopise, lističe in pesmarice. Lonie mu je pokazal, da sva brez vsega. Nato nama je I. D. S.-ovec prigovarjal, naj brezplačno vzameva časopis in nekaj lističev.

"Pravkar dopotovala v mesto?" je vprašal I. D. S.-ovec, ker ga je brez dvoma zanimalo dejstvo, da sva bivša vojaka (ker sva nosila vojaške plašče) in očitno—"na potepu."

"Da."

"Ali že vesta, kje bosta spala?"

"Ne."

"Počakajta. Vama bom pa jaz preskrbel prenočišče za to noč."

In tako sva z Lonijem prebila noč v glavnem stanu I. D. S.-ovcev v drugem delu mesta. Spoznala sva se z "Rdečim O'Nealom," ki sva ga slišala govoriti zvečer. Lonie in O'Neal sta se zapletla v razpravo o socialni krivici in I. D. S.-ovskem gibanju.

(Dalje prihodnjik.)

Gledal je v Dravo. Morda je mislil, da se bo zasvetil listek v solnčni luči, da ga bo še enkrat videl, kako bo padal, vedno nižje in nižje. Morda bo še enkrat zaplesal, ko bo tik ob vodi. Šel je naprej in jaz sem se nasmešnil. "Nikoli ne bo več tvojega listka, ali počakaj še malo, morda boš videl mojega, kako bo zaplesal."

Sedaj je jesen. Hodil sem po ulici, ki je bila tako tiha, kakor izumrla. S Pohorja so se pripelzile tenke meglice, čisto presojne koprene in zrak je bil hladen. Prišel mi je nasproti. Hodil je s trudom in se je naslanjal na palico. Pred menoj se je ustavil: obe roki je malo vzdignil in jih je držal naprej. Obstal sem.

"Kaj ne, da je naš svet poln blata in—mi to blato, rijemo, rijemo!"

Mislil sem, da je pač malo čudno, da me kdo kar tako ustavi in mi to pripoveduje.

"Saj res," sem dejal napol vijudno.

"Ali me poznáš?" me je vprašal.

"Ne," sem dejal ponizno.

"Ali čitaš kaj slovenskih knjig?" Rekel sem, da čitam.

"Ali poznáš ime Jožeta Kostanjeveca?"

"Da," sem lagal pogumno.

"No, potem si ti bom pa predstavljal. Vidiš, jaz sem tisti neumni pisatelj, ki je napisal toliko knjig;" in potem: "Zdaj, kaj imam zdaj?"

"Jaz pa sem študent medicene," sem se odzval. Mislil sem pač, da je še lepa bodočnost pred menoj, a se mu nisem upal reči.

"Ti si še mlad," je dejal, "jaz sem pa star."

"Dvajset jih imam," sem pripomnil bolj na tiho.

"No vidiš, jaz sem pa star." Malo je podčrtal svoje besede z roko, skoraj nevidno. "Pridi me obiskat," saj me boš lahko videl vsak dan, razgovarjala se bova malo."—Dal mi je svoj naslov.

"Zbogom, in Bog ti daj mnogo sreče!"

Odšel je dalje, jaz sem si prižgal cigareto. So pač čudni ljudje na svetu!

Včeraj sem stal spet na mostu in sem gledal v vodo. Prišel sem iz kavarne. (Tam sem opazoval mlado plesalko. Tako blede je bila in je imela na ustnicah našminkan smeh!) Nikogar ni bilo, samo voda je šumela. "Odhajam," sem mislil, "in čas je, da se poslavljam."

Počasi je padal listek v vodo in gledal sem za njim. Vrtel se je, padal in obstal. Tik pred vodo

je zaplesal. Takrat sem doživel vse, samo enkrat še. Potem sem videl mlado plesalko, ki je imela na ustnicah našminkan smeh.

List je padel v vodo in požrla ga je tam pod menoj. Če bi me takrat videl, stari prijatelj, bi se mi smejal. Zmajal bi z glavo in pramen sivih las bi mu padel čez obraz. In potem, potem bi bil v njegovih očeh tisti otroški strah pred nečem in potem, uh in potem...

Stražnik je šel že dvakrat mimo mene. Zato sem odšel. "Danes je šla od tebe tvoja mladost," je dejalo nekaj v meni. "Reci ji zbogom!"

"Zbogom!" sem zašepetal. Takoj nato: "Ne, ne, mlad sem še!"

Brat in sestra—mož in žena

Ljubezenski roman mladega madžarskega industrijca in bogate Američanke v Monte Carlu

Budimpeštanski listi obširno poročajo o neprijetnosti, ki se je nedavno primerila nekemu mlademu madžarskemu industrijcu, ki je živel nekaj časa na Rivieri ter se v Monte Carlu pri igralni mizi seznanil z Američanko, v katero se je zaljubil, da mu je kmalu nato postala žena.

Industrijec se piše Robert Feller. Njegov oče je bil iz bogate rodbine, ki ga je pa zavrgla, ko je oče izvedel, da se je zaljubil in oženil z neko varijetejsko plesalko, ki mu je rodila sina. Nekaj časa je služil v banki, potem je pa prišla gospodarska kriza in so ga odpustili. Nastopili so hudi časi in mladi mož je, da bi rešil ženo in sina, izvršil samomor. Po njegovi smrti se je trdosrčni oče usmilił bedne matere in otroka. Pozval jo je k sebi, vzel vnuka v svojo rodbino, materi pa je izplačal večjo odškodnino pod pogojem, da se nikoli več ne pojavi v njegovih hiši.

Plesalka se je vkrcala na ladjo in odpeljala čez morje. Tam se je seznanila z ameriškim bankirjem in mu rodila hčerko, nato pa je umrla. Bankir je skrbel za dobro vzgojo svojega otroka in je poslal hčer letos na francosko Riviero. Tako se je dama seznanila z industrijem Robertom Fellerjem v Monte Carlu. Bila je ljubezen na prvi pogled. Oba sta sporečila svojim sorodnikom, da sta se našli sorodni duši. Ameriški bankir, oče mlade dame in Robertov ded, oba sta bila zadovoljna, da se je ponudila njunima otrokoma takšna sreča v ljubezni, obenem pa tudi v družabnem položaju. Dala sta pristanek za poroko, ki se je kmalu izvršila v Franciji.

Po poroki sta se mladoporočena odpeljala na Robertov dom, kjer so hranili za spomin sliko Robertove matere. Zenin in nevesta sta si bila medtem razodela vsak svojo preteklost. Ko je segla Američanka v svoj kovčeg po sliko pokojne matere, pa je Robert osumil. Saj to je bila vendar ista slika, ki jo ima tudi njegov ded! Polzvedovala sta oba, mož in žena, in na koncu sta prišla do poraznega zaključka, da sta si brat in sestra po materi. Takoj nato sta vložila tožbo za ločitev zakona, ki je v takšnih okoliščinah neveljaven.

Mlada Američanka je vsa obupana. Pravi, da so se njene sanje o ljubezni razblinile, kakor bi si nikoli ne mogla misliti. Življenje nima zanjo nobene vrednosti več. Kam bo krenila iz Budimpešte? Najprej v Ameriko k očetu, potem pa po svetu naprej, da najde uteho svojih srčni rani, ki se ne bo, kakor sama veli, zacelila nikdar.

Angleški humor

Neki misijonar piše svojim sobratom tole genljivo pismo z otokov Fidži:

"... Teh bore par dušnih pastirjev, kar nas je tu, ne moremo uspešno pobijati tukajšnje revščine. Mnogo domačinov je že umrlo od lakote. Poslajte brž še nekaj misijonarjev..."

Sijajno sredstvo

"Ali vam je pomagalo moje zdravilo?"

"Čudovita medicina, gospod doktor! Vzel sem ga tri žlice in kašelj je prenehal. Tri žlice sem si ga utrl v koleno proti revmatizmu, ostanek smo pa porabili za čiščenje srebra."

METROPOLITAN BO RAZPOSILALA OPERO "DON GIOVANI" DNE 20. JAN.

"Don Giovanni," dobroznana italijanska Mozartova opera se bo razposiljala direktno iz gledališkega odra Metropolitan operne hiše iz New Yorka v nedeljo dne 20. jan. 1934 ob 1:55 popoldne, vzhodni čas, po NBC. WEA-FWJ omrežju. Rosa Ponselle, Tito Schipa, Ezion Pinza in Maria Mueller bodo peli glavne vloge.

Resume opere "Don Giovanni"

(Spisal Mozart. Prvikrat je bila vprijetna v Praži leta 1787.)

Prvo dejanje:—Governer, oče Donna Anne je zaboden in umorjen po Don Giovanni, kateri se neopazno izgubi potem, ko je njo pridobil zase. Octavio njen ljubimec, se pa zapriše za maščevanje.

(Sprememba).—Don Giovanni sreča na glavnem trgu Elviro, katero kaj hitro pridobi zase. Če ravno nepoznanec jo se skuša senzani z njo. Takoj pa spozna svojo napako, pahne hitro predse svojega uslužbenca Leporello in sam pa odhiti proč. Elvirine pa odloči, da se bo za to maščevala.

Kmalu za tem pride mimo neka ženitvanska družba. Nevesta apelira na Don Giovani, on pa se odloči odstraniti njenega ženina, kateri je zelo ljubosumen, Masetto. Ko sta Don Giovanni in nevesta Zerlina sama, se poslužita on še več v naprej in jo skuša dobiti zase. Elvira, Anna in Octavio se približajo k njima. Nato Anna očita Don Giovanni, da je morilec nje očeta.

Na ženitvanski slavnosti Don Giovanni ponovno poskuša pridobiti Zerlino zase in ko je zasačen, pa hitro zvrne vso krivdo na Leporello. Družba mu tega noče verjeti, a on se prerine skozi gručo s sabljo v roki, odide in se skriva v gradu.

Drugo dejanje:—Ko serenadir Elviri je Don Giovanni zasačen po Masettu in njegovih prijateljih, nakar hudo pretepe Masetto in zopet uide.

(Sprememba).—Leporello je najden opravljen kot Don Giovanni, po Octaviu, Anni, Masettu in Zerlini v Elvirini sobi. Leporello lepo opravičuje svoje dejanje in pravi, da je bil v to prisiljen, ter obtožuje, da je Don Giovanni umoril governerja.

(Sprememba).—Na pokopališču razloži Leporello Don Giovanni, kaj se je vse zgodilo. A bližnji spomenik "soha" umorjenega governerja ga sili, da molči. Nato pa Don Giovanni resno povabi "soho, spomenik umorjenega governerja, da naj pride k njemu na obed in ponudba je sprejeta. (Sprememba).—Octavio obtožuje Donna Anno z mučenjem in čemu odlaga ženitev z njim.

(Sprememba).—Don Giovani jeva soba. Elvira vstopi in skuša odstraniti Don Giovani od tega čina ali je brezuspešna. So-

ha governerja se prikaže strani in odvrle razbojnika, se krčevito brani ali vse zamane in pade na tla. Vse naenkrat vžge in razvije peklenški ogenj in oklene ves libretini; nakar vse skupaj pogrezne.—(Adv.)

STRATOPLANI, LETALA BODOČNOSTI

V petih urah čez Ocean

Slava prof. Piccarda, drznega pionirja poletov v stratosferi je v zadnjih časih, zlasti od ko so Rusi in Američani prekosili njegove višinske rekorde, nekoliko obledela. Toda pogum raziskovalec ne drži rok križ in se pripravlja na nov polet, pri katerem hoče doseči najmanj 25.000 metrov, kjer mu bo ta lažje opazovati vpliv in značilnosti kozmičnih žarkov, za katere v prvi vrsti gre. Ta polet doslej ni mogel izvršiti samo zaradi raznih ovir, v prvi vrsti finančnega značaja, preložit ga morali na prihodnje leto. Na vo pri tem poletu bo to, da se vrši prav za prav z dvema balonoma, pri čemer bi večji manjšega dvignil v višino 9000 m, koder bi manjši potem sam nadaljeval pot v višje višine. Kombinacija dveh medsebojno zvezanih balonov bi rabila prevesem počasnemu dvigavanju, katerim bi bila znanstvena opazovanja neprimerno lažja.

Toda do tega poleta prof. Piccard ne miruje in se bavi vso vmeno tudi s problemom, da do redne zračne plovbe na celinami skozi stratosfero. Z plovbo v večjem stilu baloni ne veda ne prihajajo več v poštev, zato, ker je treba ogromni balonov, da dvignejo samo do ali tri ljudi v zrak. To se ne plača. Poleg tega jih ni lahko krmariti. Posebna stratosferna letala ali stratoiplani, kakor jih imenuje prof. Piccard, so edina, ki bodo lahko izkoristila pogodnosti stratosferne plovbe. Gradili jih bodo iz kakšne lahke a trde aluminijeve zlitine in bodo hermetično zaprti.

Problem kurjenja, ki je važen v teh višinah strasne mraza, bo rešen z elektriko ali koncentracijo sončne toplote, kar ne bo težko v zračnih plovstih, kjer noben oblak ne zastira sonca. Razgled bi posredovala debela steklena okna. Višina, v kateri se bodo gibala stratoiplani, bo znašala 15 do 20 km; tu ni praktično nobenih vremenskih pojavov več, ki v nižjih plasteh, v troposferi, ovirajo zračno plovbo. Temperatura je vedno enaka, zračni tlak isto tako. Stratoiplanom bi bilo mogoče doseči brzino 1000 do 2000 km na uro, vsekakor bi polet iz Evrope v Ameriko trajal več nego kvečjemu 5 ur.

Na kmetih

— Ah, ta božji mir! To je kaj divnega.

— Ali so oni tudi oženjeni?

PRIPOROČILO!

Podpisana priporočam ročajem na severni strani mesta svojo delikaten trgovino. Sveža zelenjava in sadje. Dobra potreba, nizke cene. Priporočamo tudi na dom.

MIDWEST STORE

1891 Maud Ave., cor. Osgood Ave.
Telefon: Diversey 4750 Mary Kelenc Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časopise, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO
S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA
V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene smernice, enako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4994
Chicago, Ill.

Tam se dolo na željo tudi vse ustrezne pojasnila